

čelom kakor mrtvaška lobanja, ki je na sredi stoječ, z dolgim lokom po bliskovo jezdil po strunah gosli.

Burnejša je postajala godba, hitrejši ples; postave mask okrog so se topile v čaroben, pisan pas, godec je vedno bolj fantastično gibal dolgo, tanko ramo ter pri tem vedno silneje kimal z brezglasno lobanjo. V opojnosti razkošja je sklonil pisar glavo, in njegova usta so zagorela na svežih, krasnih ustecah signorine Gioventù....

Ob tem času je stal póstaren gospod z jovijalnim obličjem nad jedno posteljo v bolnici ter pazljivo zrl, vzevši počasi ščipec iz tobačnice, v razpaljen obraz bolnega pisarja. Čez nekaj časa dejal je tolsti postrežnici: «Težko, da bi ostal do jutra».

Tedaj so zatrepetale ustnice umirajočega, celo njegovo telo se je zatreslo od mrzlice, in iz težko sopečih prsi se je izvil globok vzdihljaj: «Addio, addio, signorina Gioventù!»

Kako nesrečna midva sva...

Kako nesrečna midva sva
moj ljubček in pa jaz...
Srce odtrgal od srca
usode je ukaz.

Ljudje med naju deli so
gore, ravni, vode,
a če ne vidi ga oko,
občuti ga srce.

Marica II.

Moderna žena in gospodinjstvo.

Spisala Danica.

Dandanes, ko se vse bori in poganja z večjim ali manjšim uspehom za svoje pravice, ne smemo se čuditi, če so se postavile tudi žene v vrste borilcev, da si pridobijo svoje uže davno izgubljeno, skoro uže pozabljeno pravo. In istinito, bojujejo se s priznanimi uspehi. Marsikateri predsodek, marsikatero človeško dostojanstvo zasmehajoče naziranje je moralo pasti pod svitlim ženskim orožjem, pogrezniti se je moralo v hladni grob, iz kojega mu ne bode nikdar več vstajenja.

Tudi ženska si je izvolila pot slobode, in nobena reakcija je ne spravi več sè solnčne višine nazaj v soparno, dušljivo atmosfero duševnega in telesnega suženjstva.

A glej! kedo je najhujši, najzagrizenejši nasprotnik temu veselemu, živahnemu gibanju? Ali niso to baš ženske same, tesnosrčne ženske, omejenega obzorja, ki se zgražajo nad «nečuvenimi» koraki svojih svitlejših sester! Da, ženske same se ustavljajo uporno vsakemu naprednemu činu, one same se ustavljajo trdovratno svoji osloboji. Te smešne nazadnjačice, ki spadajo prav za prav v kako antikvitetno zbirko se štejejo večinoma v kategorijo tistih pretirano pridnih gospodinj, ki gledajo zaničljivo na vsako drugo žensko, ki si ne išče svoje sreče ob žehntnici ali pred ognjiščem in ki pomilujejo vsakega moža, kojemu ni bila dana redka sreča zvezati se za to posvetno življenje s tako uzornim bitjem, kakor so one same. Čuditi se je le, kako se morejo ti ubogi, zaslepijeni možje čutiti celo srečni v takem zakonu, da, morda srečnejši, nego oni izvoljenci, kojim je mila osoda podelila tako uzorno gospodinjjo — pepeluško.

Kaj pa, če se drznemo pogledati nekoliko globlje v čudoviti mehanizem take izborne hiše? Bojim se, da bodo precej poparjeni tisti, ki so pričakovali zgolj nebeškega miru in angeljske sreče med temi svetimi zidovi. Seveda, gospodinja — pepeluška dela noč in dan na vse pretege, da omili svojemu zakonskemu drugu domače ognjišče. Od samega večnega snaženja, pometanja in pospravljanja ne pride do miru pa ga tudi drugim ne da, ki so prisiljeni živeti z njo. Da se pa to skrbno negovano, s toliko muko in požrtvovalnostjo urejeno stanovanje ne bi spravilo v nepotreben nered — le pomislite, če bi baš v takem trenutku prišel poset! — se morajo njega prebivalci odreči vsaki udobnosti. Ne smejo drugje sedeti, ko na odkazanem jim stoličku, ne smejo se stegniti na divan, če se jim poljubi — saj ta je rezerviran samo za posete — skratka ne smejo storiti nič, kar bi zamoglo škoditi lepo urejenemu aranžmanu. In tako se godi, da se nehvaležni soprog, kojemu bi bila vendar sveta dolžnost počutiti se prav srečnega ob strani tako skrbne gospodinje, odteguje vedno bolj in bolj domačemu krogu, kjer se ne smé prosto gibati. Zateka se tedaj rajši v pivnice, v razne klube i. t. d., kjer mu ni predpisano, kam naj sede in kako naj se obrača.

A kar je še najhujše zlo, je to, da zvesta mu zakonska družica zgubi sčasoma vso fascinujočo mičnost v njegovih očeh, če jo vidi vedno le v zaprašeni obleki z metló in brisačo v roki, ali vedno po raznih kuhinjskih ingredijencah neprijetno dišečo ter od ognjišča razgreto. — Kolikokrat je bil to morda edini vzrok možke nezvestobe, ki obrača svojo pozornost rajši na bitje, koje ne dokumentira že zdaleč po duhu svoje bivališče ob kuhinjskih loncih.

Vrla gospodinja je tedaj sama izkopala grob zakonski sreči sè svojo pretirano pridnostjo.

Da, to so tiste gospodinje po starem kopitu, ki so pač ugodile za časa roparskih vitezov, ki pa več ne morejo ustrezati zahtevam prosvetljenega stoletja. Danes zahtevajo i možje, — vsaj pametni možje — več od svoje soproge, nego opravilo onih del, za koje imamo posle v hiši.

Zato naj pa obrača gospodinja rajši svojo pozornost na svojo deco, ki je prav v tistih «uzornih» hišah često prav zanemarjena in zapuščena. Gospodinja ima posla v kuhinji, vmesiti mora baš štruklje, ali likati mora perilo, ona se tedaj ne utegne pečati z otroci. Naj se igrajo rajši s sosedovimi i. t. d. Kako smešno je n. pr., ne smešno ni, ali žalostno je — ako nabavlja mati svojim malim otročajem, ki hodijo še v elementarno šolo tako zvanega instruktorja, ki ima nalogo repetirati z otroci šolske predmete. Torej niti tega ne zmorejo te «izvrstne» gospodinje, da bi ponavljale tisti ubogi abc in tiste male računčke, kar jih uči elementarna šola! Ali ne bi bilo veliko bolj umestno, da prevzamejo matere same domači pouk svojih otrok, prepuščajoč poslom tista «važna» hišna opravila, za koje ni treba družega, nego dveh rok. Mislim pa tudi, da bi na otroke vsekako bolje uplivala beseda omikane in duševno oblažene matere, nego pa dvoumljivi pouk nezrelega pobiča, ki je še sam jako potreben vzgoje. In če bi bile matere zmožne podpirati tudi nadalje svoje otroke pri njihovih gimnazijskih studijah, ali bi bil to morda kak kvar? Gotovo ne, menim da bi le pridobila oba dva dela. Pa da me ne bi krivo razumele cenjene moje čitateljice. Ne, učiteljica ne bodi mati svojim otrokom, ali podpira naj jih pri učenju z razgovorom in razlaganjem. In tega naj bi bila zmožna vsaka omikana žena. Vsaj bi morala razumeti do pičice predmete srednjih šol, izvzemši le latinščino in grščino. Sicer pa, kar se tiče grščine je in ostane nerazumljivo, zakaj se še ne iztrebi iz učnih črtežev srednjih šol ta monument zastarele, pedantične učenosti, ko vendar nikomur nič ne koristi. Jaz vsaj mislim, da imamo veliko preveč drugih, za življenje bolj pomenljivih predmetov, da bi se dalo le v količkaj opravičiti učenje stare grščine, ki gre le s tako hudim naporom v glavo, tako neprimerno lahko pa ven, ne zapustivši za seboj niti najmanjšega blagodejnega učinka.

Pa o tem nisem mislila govoriti; to omenjam samo tako mimogredé. Obráčati hočem svojo pozornost danes izključno le gospodinjstvu.

Gospodinjstvo, kakor je dandanes vrejeno, tudi najmanjše, najskromnejše, absorbira do cela delo vsaj jedne, po navadi pa dveh

in še več oseb. Vsaka, še tako majhna obitelj mora imeti svojo lastno kuhinjo, to se pravi, svoje lastno ognjišče in lastno kuharico.

Koliko rok razceplja na ta način svoje delo na malo hasnovit način, koliko ognja plapola brez istinite potrebe! Kaka ogromna potrata na narodnem premoženju!

Mislím si namreč tako: čemu naj gori na desetih ognjiščih, kjer bi zadostovalo jedno? Čemu treba deset kuharic z isto tolikimi pomagalkami, kjer bi zadostovala jedna sama z jedno k večjemu dvema pomagalkama?

Praktične Američanke so uvidele to že zdavnaj. Spojile so se zato v društva, po več obitelji skupaj v skupno kuhinjo, ali pa obdujejo v jedilnicah (Speisehäuser). Nimajo tedaj družih skrbi, nego vplačati primerni prispevek v kuhinjsko blagajno. Za to so pa proste vseh kuhinjskih nadlog ter se smejo sprehajati, med tem, ko se pariyo gospodinje po starem kroju vsaka za-se v svojem najsvetejšem, v svoji kuhinji.

No, pri nas se bo seveda oporekalo takemu počenjaju: to bi bilo vse premalo gospodinjstvo, »zu wenig hausfraulich«. Saj glavna naloga gospodinje je le ta, da se muči, če že s haskom ali brez njega, to ne pride v poštev. Vse, kar ji prinaša olajšav, smatrajo prekorektne naše dame kot premalo gospodinjstvo. Pa kaj bi rekli še-le možje, če bi morali jesti jedila, ki se niso kuhala na domačem ognjišču! Saj res da, to bi bila skoro pozabila; mej svete dolžnosti zakonskih mož spada i to, da jim mora vedno ono najbolj dišati, kar so njihove zakonske družice zmesile in scvrle, naj bo že tako, ali tako. Nerazumljivo je le, zakaj zbežijo taki srečneži tako radi v gostilno, kjer večerjajo v družbi enakih izvoljencev usode, ko bi vendar lahko užili ambrozijo domače mize.

Pa pustimo zdaj moški svet, saj bi se sčasoma gotovo privadil skupni kuhi, kakor se je moral privaditi kuhi pod lastnim krovom. Glavnih ovir za izvedljivost takega projekta nam je iskati veliko bolj pri gospodinjah samih. Kajti tesnosrčne te dušice bi se gotovo kmalo pokregale do pokregale do dobrega ter razdrle s tem skupno kuhinjo. Gotovo bi zahtevala ta ali ona močnik, kadar bi bil baš na dnevnem redu rižoto, ali bi pa dal povod prepiru in nejevolji še kak manj umesten ugovor.

Taki malenkostni duhovi seveda niso za skupna podjetja. Vendar pa smemo za trdno pričakovati, da se iznebijo tudi gospodinje sčasoma svoje smešne tesnosrčnosti, da sčasoma uvidijo, da niso one same nezmotljive.

Tedaj prosim cenjene svoje čitateljice, da mi blagovolé slediti potrpežljivo še do konca te razprave. Morda se le prikupi tej ali oni manj «uzorni» gospodinjji moj nasvet.

Saj so dale naše stare matere napraviti v hiši i vso obleko, vse perilo. Prejo so spredle gospodinje same, a platno se je stkalo doma. Da, celo pohištvo je bilo večinoma izdelano doma, pod nadzorstvom gospodarjevih oči. Takrat bi bila ogorčena gotovo vsaka gospodinja, ako bi bil kedo zahteval, naj si kupi obleko kar gotovo v prodajalni. Ali se pa zgražamo morda mi nad tem? Gotovo ne. Dandanes bi le vsakdo miloval ubožico, ki bi bila toli naivna, da bi si hotela napresti sama doma svojo balo.

Drugi časi drugi običaji.

Tudi izključenje kuhinje iz domačega reda je le še vprašanje časa. Svet bode le uvideval, da domača sreča ni odvisna od kuhinje, da se pa v gospodinjstvu mnogo prihrani, ako ni treba potrošiti toliko za kurjavo in lastno kuharico.

Najprimerneje bi bilo tedaj, ako bi se združilo kakih 5 — 10 družin, ki približno jednako živè, da si snujejo skupno jedilnico. Jedna v tej stroki najbolj izurjena gospodinja prevzame vodstvo kuhinje. Najeta izučena kuharica s pomočjo jedne ali dveh dekel opravlja kuho in vsa kuhinjska opravila. Ob določeni uri bi raznašale dekletke jedila v menažnih skledah po hišah, ali bi se pa sešle družine k skupnemu obedu. Da zahteva taka kuhinja tudi strogo knjigovodstvo, je pač samo ob sebi umevno.

Ne samo, da se dajo jedila v veliki množini ceneje in bolje prirejati, nego v malih partijah, ne samo, da izginejo iz hiše z odpravo kuhinje razni neprijetni in škodljivi sopari in dišave, ne samo, da se prihrani tolika nepotrebna kurjava po raznih ognjiščih, prihranile bi gospodinje tudi jedno deklo, koje ne bi bilo treba več, ko ne bi bilo več zamudnega kuhanja in popravljanja kuhinjske posode. Koliko družin, ki so primorane zdaj hraniti deklo, bi izhajale potem lahko s postrežnico.

Posebno ugodila bi pa taka naprava ženam, ki so primorane prispevati z lastnim delom k skupnemu budgetu. Koliko preglavice dela sedaj takim, na dve strani vpreženim gospodinjnjam ta grozovita kuhinja, ker je ne morejo po potrebi nadzorovati. Da najemajo hrano iz kake jedilnice, pa ne bi imele druge skrbi, nego sestiti opoldan k pokriti mizi.

Ugoditi bi morala taka naprava tudi materam z malo deco. Dandanes so matere priklenjene doma radi ljubega kosilca, a deca se sprehajajo s pestunjo po šetališčih. Da zajdejo često v družbo, ki

baš ni najugodnejša za moralični razvoj nežnih otročjih dušic, mi morda ni treba posebno povdarjati. Če pa tudi to ne, če je pestunja res na svojem mestu, če izpolnjuje skrbno svoje dolžnosti, kake duševne hrane bode mogla podati izročeni ji deci? In vendar je tako važno, da se že z malim otrokom ravna umno. Prazno blebetanje priproste dekle pa vendar ne more dajati otročičem potrebnega navodila.

Kako ugodno, če gospodinji ni treba ostajati radi kuhe doma, ter se sme sprehajati brezskrbno se svojimi malčki!

Okolščine, ki govorijo jasno za odstranjenje kuhinje iz hiše so tako važne, da se moramo le čuditi, zakaj se ta zastarela institucija še tako dolgo zdržuje.

Dokler je bila žena le dekla moževa, dokler ni imela drugih dolžnosti, nego skrbeti za moževo telesno udobnost in roditi mu naslednikov, tako dolgo je bila ta naprava prav primerna, ker je nabavila ženam primerne posla. Dandanes pa, ko ne zahtevamo od žene samo, da postavlja deco na svet, nego da jih tudi vzgaja, ko ne zahtevamo od žene samo da bodi možu dekla, ampak i tovaršica, prijateljica, s kojo se lahko razgovarja o svojih težnjah in interesih, dandanes pač nima to več nikakega, niti moraličnega, niti kulturonosnega pomena.

Ženski so pa vzrastle svetejše dolžnosti, nego kuhati in prati.*

Spomini.

Spisal Podlesnikov.

Bila sva tako sama z mamico...

V mali podstrešni izbici je bilo pusto in dolgočasno in vendar si nisem nikakor želel ven v prosto naravo — proč od mamice. Najsrečnejši trenutki, ki sem jih preživel v svoji megleni, žalostni mladosti, so bili gotovo oni, ko sem sedel poleg mamice in poslušal njene pripovedke... Ona je vbadala v fino tkanino drobno iglo, jaz pa sem se igral s konjičem, ali pa slonel v njenem naročju

*) Marsikateri slovenski duši se bode zdel ta spis pretiran, ali še kaj hujšega; meni sami je prva polovica spisa ugajala mnogo bolj nego zadnja, toda natisniti sem dala ves članek, ker se Danica res med vsemi sotrudnicami, odlikuje najbolj po svojih naprednih, originalnih idejah, katere pričajo, da ta velec. sotrudnica naša ima prav široke obzorje. (Op. ured.)